

La necessària reforma dels cursos de reciclatge

Bernat Joan i Marí

En el procés galopant de llatinització de la llengua catalana, estam consolidant una passa endavant. Cada dia més, als centres d'ensenyament de les illes Balears i Pitiüses, hi ha mestres i professors que han acabat els seus cursos de Reciclatge en Llengua Catalana i Cultura de les Balears i estan absolutament incapacitats per impartir una classe en català.

UNA CONTRADICCIO FLAGRANT

Això s'ha pogut comprovar gràcies als avanços que s'han produït pel que fa a l'exigència del coneixement de la llengua catalana per part de l'administració i, per altra banda, gràcies a la redacció de projectes lingüístics de centre a una majoria dels centres d'ensenyament de les nostres illes. Ens trobam-ho he pogut constatar a pràcticament tots els instituts d'Eivissa, i per això em permet de suposar que també passa amb tota fre-

quència a Mallorca, Menorca i Formentera amb una situació paradoxal; hi ha professors que, per accedir a una determinada plaça dins l'àmbit de l'ensenyament, acrediten haver cursat el reciclatge (a través del títol corresponent). Aquest títol acredita la seua capacitat per ensenyar en llengua catalana. La placa en qüestió és «bilingüe» (és a dir, la persona que arribi a ocupar-la ha de dominar les dues llengües oficials de la nostra comunitat "autònoma": català i espanyol). Tot en regla. Però, ai las!, a l'hora de la pràctica vénen els problemes. El professor (o la professora) en qüestió té el títol acreditatiu de la seua capacitat d'ensenyar en català, però en realitat seria absolutament incapaç d'impartir la classe en la nostra llengua.

Com es pot solucionar el problema? Cal reconèixer que és de mal endreçar, perquè es produeix una contradicció flagrant entre la titulació exigida i els coneixements reals d'aquesta persona. Si duu el cer-

tificat d'aptitud dins la butxaca, l'administració no li pot negar la plaça. Però si no pot impartir les classes en llengua catalana, tampoc no pot obtenir-la. La situació és kafkiana: un tal professor no pot deixar de tenir ni tenir la plaça al mateix temps. És i no és.

Tenint en compte que el problema no se sol posar damunt la taula, no sol ser per tant problema: el professor reciclat que accedeix a la plaça «bilingüe» passa olímpicament d'impartir les seues classes en català, i punt. (Potser un altre professor, sense el reciclatge acabat, podria ensenyar en català, però, ai las!, no té els papers a punt).

Qui ha de solucionar aquestes disfuncions evidents? La inspecció? Les més altes instàncies de la Conselleria d'Educació i Cultura? El director de cada centre? El cap del departament on vagi a raure l'hipotètic professor a què ens estam referint?

I, en segon lloc, com se soluciona la qüestió? Se li suspèn el reciclatge, malgrat tenir-lo aprovat, perquè és incapaç d'impartir una classe en català? Se li fa un nou examen? I qui l'hi fa? La Conselleria? El director del centre? El cap de Departament? El cap del Departament de Llengua Catalana?...

UN RECICLATGE NO CAPACITADOR

El problema de fons -a banda dels incompliments flagrants de la legislació vigent- el constitueix el fet que, a hores d'ara, els cursos de Reciclatge no capaciten realment els professors i les professores per impartir llurs classes en català. El Reciclatge ha esdevingut una mena de fàbrica de títols perquè la gent pugui fer algun puntet per a trasllats o per obtenir plaça si hom encara no gaudeix de la condició de funcionari de carrera.. Així, cada dia hi ha més professionals de l'ensenyament que poden presentar papers de la seua capacitat per ensenyar en català, però l'augment d'aquesta capacitat real no és paral·lel a l'augment de l'expedició de títols.

Per tal d'arreglar aquesta disfunció més que evident, caldria reestructurar els cursos de reciclatge i replantejar-se el sistema d'avaluació.

Quant a la reestructuració dels cursos, caldria incidir en les assignatures i en els temaris. Per exemple, les assignatures de llengua haurien de comptar amb més temps i dedicació a les pràctiques de llengua oral. Avui dia hi ha gent que acaba el reciclatge sense fer faltes d'ortografia, dominant relativament bé la gramàtica.. però sense parlar català! La llengua oral consti-

tueix l'instrument fonamental en mans del professorat. De la llengua parlada ens valem fonamentalment a l'hora d'impartir les nostres classes. El primer objectiu dels cursos de Reciclatge ha de ser que les persones que hi assisteixen arribin a tenir un català parlat suficientment fluid. Això és la base, i sense això tant fa el que es faci, que no tindrà cap sentit.

S'hauria de buscar, així mateix, un lligam directe entre els cursos de Reciclatge i les classes impartides per les persones que s'hi apunten. Els cursos haurien de servir bàsicament com a element de suport a les classes impartides en català, haurien de constituir un instrument directament entroncat amb el dia a dia de l'activitat educativa dels mestres en procés de reciclatge.

Quant a l'avaluació, també caldria canviar-ne radicalment els plantejaments. Quin és l'objectiu dels cursos de Reciclatge? Capacitar el professorat per ensenyar en català. Així, doncs, l'avaluació caldria fer-la en funció no de la gramàtica que es conegui o de la capacitat d'omplir buits amb as o es, sinó de la capacitat d'ensenyar en català. La meua proposta, en aquest sentit, seria que l'avaluació constàs d'una prova teòrica i d'una prova pràctica prèvia. La prova teòrica tendria les mateixes característiques que té fins ara. La prova pràctica consistiria a avaluar una classe -en temps reals, al centre on s'ensenyi i davant els alumnes de cada dia- de la professora o el professor avaluat, impartida en llengua catalana. Caldria veure la fluïdesa de l'explicació, la correcció del llenguatge usat, la capacitat d'usar terminologia pròpia de la seua assignatura en llengua catalana, etc.

Cada dia hi ha més professionals de l'ensenyament que poden presentar papers de la seua capacitat per ensenyar en català, però l'augment d'aquesta capacitat real no és paral·lel a l'augment de l'expedició de títols.

Si una persona aprèn una llengua però després no l'usa, acaba «desaprenent-la».

Es comença a produir profusament entre el professorat el fenomen de l'analfabetisme de recaiguda.

Amb aquest tipus d'avaluació es garantiria que no hi hagués ningú amb un títol de reciclatge a la butxaca i que alhora estigui radicalment incapacitat per ensenyar en català.

I COMBATRE L'ANALFABETISME DE RECAIGUDA

Si una persona aprèn una llengua però després no l'usa, acaba «desaprenent-la». Això es dona freqüentment amb les llengües minoritzades: els estudiants aprenen la llengua dins l'àmbit de l'ensenyament, però no l'usen en el seu medi social. Amb el temps, van oblidant les destreses lingüístiques que han après a l'escola o a l'institut, i al cap dels anys estan impossibilitats de funcionar en aquella

llengua que un dia (relativament) havien arribat a mig dominar. D'aquest fenomen, en sociolingüística, se'n diu «analfabetisme de recaiguda».

És veritat que, en aquestes circumstàncies, resulta més fàcil tornar a recuperar la llengua que no si comences des de zero, però, en qualsevol cas, es requereix novament un treball a realitzar.

L'analfabetisme de recaiguda, evidentment, no es dona només entre els alumnes, sinó que el podem anar trobant (crec que cada dia més) entre membres del professorat. Un professor que es recicli i que arribi a tenir un cert domini de la llengua catalana pot estar, al cap d'uns quants anys, altra vegada incapacitat per ensenyar en català si, després de reciclar-se, ha continuat impartint les seues

classes en espanyol (com fan la majoria dels professors hispanoparlants reciclats).

Evidentment, el nostre sistema educatiu no té resposta per aquests casos. Com resoldre una situació d'analfabetisme de recaiguda? Fent tornar a reciclar el professor o la professora en qüestió, si té el títol que li acredita els coneixements suficients de llengua catalana? Fent un examen cada tants d'anys, per comprovar que els nivells de català continuen en bon estat?

La qüestió encara no s'ha plantejat, però s'hauria de posar sobre la taula, si és que hom pensa, algun dia, trobar-hi una solució.

En resum, els cursos de Reciclatge de Llengua Catalana i Cultura de les Balears actualment no compleixen la seua funció. Hi ha persones reciclades que es troben absolutament incapacitades per ensenyar en català. Així mateix, es comença a produir profusament entre el professorat el fenomen de l'analfabetisme de recaiguda.

Tenint tot això en compte, consider que he de fer dues consideracions finals:

a. S'ha de replantejar radicalment l'organització i la filosofia dels cursos de Reciclatge, així com el sistema d'avaluació.

b. Si realment es vol exigir el coneixement de la llengua catalana als opositors i a les opositores que es presentin aquest estiu a les nostres illes, caldria fer una prova de llengua prèvia a l'oposició. No s'hi val -i ho escric com a professor dels cursos de Reciclatge i, per tant, com a coneixedor de primera mà del tema- a acceptar un paper que certifiqui que un s'ha reciclat. □

